

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος ΚΒ'

Συνδρομή ἑτησια: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20 — Αἱ συνδρομαὶ ἀρχαῖται ἀπὸ 1 Ἰανουαρίου. Ἐκαστ. ἔτους καὶ εἶναι ἑτησιαί. — Γραφεῖον Διευθ. Ὁδοῦ Σταδίου 82.

24 Αὐγούστου 1886

ΔΟΥΒΡΟΦΣΚΗΣ

Διήγημα Α. Πούσκιν. — Μετάφρ. ἐκ τοῦ ῥωσικοῦ
[Συνέχεια ἔδε προηγούμε. φύλλον.]

II'.

Παρῆλθεν ὀλίγος χρόνος χωρὶς νὰ συμβῆ τι λόγῳ ἄξιον. Ἀλλὰ περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἐπιόντος θέρους, πολλαὶ μεταβολαὶ ἐπῆλθον εἰς τὴν οἰκογενειακὴν ζωὴν τοῦ Τρογεκούρωφ.

Τριάκοντα βέρστια μακρὰν εὕρισκετο τὸ πλοῦσιον χωρίον τοῦ δουκὸς Βερέσκη. Ὁ δουξ πολλὰ ἔτη διῆγε μακρὰν τῶν κτημάτων του, ὧν ἐπιστάτην εἶχε διορίσει ἕνα πρόην ἀξιοματικόν, οὐδεμίαν δὲ ὑπῆρχε σχέσις μεταξύ Ποκρόφσκας καὶ Ἀρβάτωσας. Ἀλλὰ περὶ τὰ τέλη Μαΐου ὁ δουξ ἐπέστρεψεν ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ εἰς τὸ κτήμα του, τὸ ὁποῖον δὲν ἐγνώριζεν εἰσέτι. Συνειθισμένος εἰς τὰς διασκεδάσεις, δὲν ἠδυνήθη νὰ ὑποφέρῃ τὴν ἐν τῷ χωρίῳ του ἀπομόνωσιν, καὶ τρεῖς ἡμέρας μετὰ τὴν ἀφίξιν του ἔσπευσε νὰ ἐπισκεφθῆ τὸν Τρογεκούρωφ, ὃν εἶχε γνωρίσῃ ἄλλοτε.

Ὁ δουξ ἦτο σχεδὸν πεντηκοντούτης, ἀλλ' ἐφαίνετο πολὺ πρεσβύτερος. Καταχρήσεις παντὸς εἶδους τὸν εἶχον καταβάλλῃ, ἐπιθέσασαι ἐπ' αὐτοῦ τὴν ἀνεξάλειπτον αὐτῶν σφραγίδα. Μ' ὅλα ταῦτα εἶχεν εὐάρεστον καὶ διακεκριμένον τὸ ἐξωτερικόν, ἦτο δὲ ἱκανῶς ἐράσιμος, πρὸ πάντων πρὸς τὰς γυναῖκας. Ἡ διασκεδάσις ἦτο δι' αὐτὸν ἀνάγκη, ἠσθάνετο δὲ ἀδιάκοπον ἀνίαν. Ὁ Τρογεκούρωφ ἠὲ χαριστήθη πολὺ ἐκ τῆς ἐπισκέψεώς του, ἐκλαβὼν αὐτὴν ὡς ἔνδειξιν σεβασμοῦ ἀπὸ ἀνθρώπου γνωρίζοντα τὸν κόσμον. Κατὰ τὴν συνήθειάν του τὸν ὠδήγησεν εἰς τὸ κυνοτροφεῖον, ἀλλ' ὁ δουξ ὃν παρ' ὀλίγον ἀπέπνιγεν ἡ κυνικὴ ἀτμόσφαιρα ἔσπευσε νὰ ἐξέλθῃ κρατῶν τὴν βίνα μὲ τὸ μυρωμένον του μαντήλιον. Ὁ παλαιὸς κῆπος μὲ τὰς φιλόρας του, τὴν τετραγώνιον λίμνην καὶ τὰς κανονικὰς του δενδροστοιχίας δὲν τῷ ἤρεσε· ἐν γένει δὲν ἠγάπα τοὺς ἀγγλικούς κήπους καὶ τὴν οὕτω καλουμένην φύσιν, ἐπῆνει ὅμως καὶ ἐθαύμαζε. Ὑπερήτης ἐλθὼν ἀνήγγειλεν ὅτι τὸ γεῦμα ἦτον ἑτοιμον, καὶ ἀμφότεροι διηυθύνθησαν πρὸς τὴν οἰκίαν. Ὁ δουξ ἀπαυδήσας ἐκ τοῦ περιπάτου, ἐβάδιζεν ὑποσκάζων, καὶ ἤδη μετενόει διὰ τὴν ἐπίσκεψίν του αὐτὴν.

Ἄλλ' εἰς τὴν αἴθουσαν τοὺς συνήνητησεν ἡ δεσποινὶς Μαρία, καὶ ὁ γέρον ἐρωτότροπος ἐξεπλάγη ἐκ τῆς καλλονῆς τῆς. Ὁ Τρογεκούρωφ ἐκάθισεν τὸν ξένον πλησίον τῆς. Ὁ δουξ ὃν ἐξωογόνει ἡ παρουσία τῆς νεάνιδος, ἦτο εὐθυμος, καὶ κατώρθωσε νὰ ἐλύσῃ τὴν προσοχὴν τῆς μὲ τὰς ἐπαγωγούς διηγήσεις του. Μετὰ τὸ γεῦμα, ὁ οἰκοδεσπότης ἐπρότεινε νὰ ἐξέλθωσιν ἔριπποι, ἀλλ' ὁ δουξ ἐζήτησε συγνώμην, προβάλλων ὡς ἐμπόδιον τὰ λεπτὰ του ὑποδήματα καὶ τὴν ποδάγραν του, ὡς ἔλεγε γελῶν, ἐπρότεινε δὲ νὰ ἐξέλθωσιν ἐφ' ἀμαξίας, ὅπερ καὶ ἐγένετο. Ὁ διάλογος ἐξηκολούθησε καθ' ὁδόν. Ἡ νεάνις ἤκουε μετ' εὐχαριστήσεως τὰ κολακευτικὰ φιλοφρονήματα πολιτισμένου ἀνθρώπου, ὅτε αἴφνης ὁ Βερέσκη, ἀποταθείς πρὸς τὸν Τρογεκούρωφ, τὴν ἠρώτησε τί ἐσήμαινε τὸ ἀπνηθρακωμένον ἐκεῖνο κτίριον καὶ ἄν ἀνῆκεν εἰς αὐτόν. Ὁ Τρογεκούρωφ ἐσχυρώσασαί αἱ ἀναμνήσεις τῆς καείσης ἐπαύλεως τὸν δυσπρόστονον. Ἀπήνητησεν οὐχ ἤττον ὅτι ἡ γῆ τῶρα ἀνῆκεν εἰς αὐτόν, ἀλλ' ὅτι πρὶν ἦτο κτήμα τοῦ Δουβρόφσκη.

— Τοῦ Δουβρόφσκη; ἐκεῖνου τοῦ περιφήμου ληστοῦ;

— Τοῦ πατρὸς του, ἀπήνητησεν ὁ Τρογεκούρωφ· ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνος δὲν ἦτο καλλίτερός του.

— Καὶ τί ἀπέγεινεν ὁ Ρινάλδος μας¹; συνελήφθη; ζῆ;

— Καὶ ζῆ, καὶ ἐλεύθερος εἶναι... Ἀληθινά, δουξ, ὁ Δουβρόφσκη ἦτον εἰς τὸ κτήμα σου.

— Ναί, πέρυσιν, καὶ νομίζω κατὰ ἔκαυσεν, ἢ ἐλήττευσεν. Ἀλήθεια, δεσποινίς, ὅτι θὰ ἦτο περιέργον νὰ γνωρισθῆ τις ἐκ τοῦ πλησίον μὲ τὸν ῥωμαντικὸν αὐτὸν ἥρωα;

— Τί περιέργον! εἶπεν ὁ Τρογεκούρωφ· ἡ κόρη μου τὸν γνωρίζει. Τρεῖς ὀλοκλήρους ἑβδομάδας τὴν ἐδίδασκε μουσικὴν, ἀλλὰ δόξα τῷ Θεῷ, τίποτε δὲν ἐπῆρε διὰ τὰ μαθήματά του.

Καὶ ὁ Τρογεκούρωφ ἤρχισε νὰ διηγῆται τὰ τοῦ ὑποτιθεμένου Γάλλου διδασκάλου. Ἡ νεάνις ἦτον ἐκτὸς ἑαυτῆς, ὁ δὲ Βερέσκη, ἀκούσας τὴν διήγησιν μετὰ βαθείας προσοχῆς, εὖρε πάντα ταῦτα λίαν παράδοξα, καὶ ἠλλάξεν ὁμιλία, ἅμα δ' ἐπέστρεψαν ἐζήτησε τὴν ἀμαξίαν

1) Ρινάλδος ληστής, ἦρας μυθιστορήματος.

του, και μ' ὄλας τὰς παρακλήσεις τοῦ Τρογεκούρωφ νὰ διανυκτερεύσῃ ἐκεῖ, ἀνεχώρησε μετὰ τὸ τέϊον, ἀφοῦ προηγουμένως προσεκάλεσεν εἰς τὸν οἶκόν του τὸν Τρογεκούρωφ μετὰ τῆς θυγατρὸς του. Ὁ ὑπερήφανος κτηματίας ἐδέχθη τὴν πρόσκλησιν διότι, λαβὼν ὑπ' ὄψιν τὴν δουκικὴν ἀξίαν, δύο ἀστέρας, καὶ κτῆμα ἔχον 3,000 ψυχάς, ἐθεώρει τὸν δούκα Βερέησκην μὲχρι τινὸς ὁμοίον του.

ΙΑ'

Δύο ἡμέρας μετὰ ταῦτα, ὁ Τρογεκούρωφ ἀπῆλθε μετὰ τῆς θυγατρὸς του πρὸς ἐπίσκεψιν τοῦ δουκὸς Βερέησκη. Καθὼς ἐπλησίαζον πρὸς τὸ κτῆμα, δὲν ἠδυνήθησαν νὰ μὴ θαυμάσωσι τὰς καθαρὰς καὶ χαριέσσας καλύβας τῶν χωρικῶν καὶ τὴν λιθίνην ἀρχοντικὴν οἰκίαν τὴν ἔχουσαν ῥυθμὸν ἀγγλικοῦ φρουρίου. Πρὸ τῆς οἰκίας ἐξετείνεται λειμῶν καταπράσινος, ἐν ᾧ ἔδοσκον ἐλβετικάι δαμάλεις μὲ τοὺς κωδωνίσκους των, ὧν ἠκούετο ὁ ἦχος. Μέγας κῆπος περιεκύκλου τὴν οἰκίαν πανταχόθεν. Ὁ οἰκοδεσπότης ἐδέχθη τοὺς ξένους εἰς τὸ πρόθυρον, καὶ ἔτεινε τὴν χεῖρα πρὸς τὴν ὡραίαν νεάνιδα, ἣτις εἰσῆλθεν εἰς μεγαλοπρεπῆ αἴθουσαν, ὅπου ἦτο παρεσκευασμένη τράπεζα διὰ τρία πρόσωπα. Ὁ δούξ ὠδήγησε τοὺς ξένους του πρὸς τὸ παράθυρον, καὶ θαυμασία θεὰ ἠνοίχθη ἐνώπιόν των. Ὑπὸ τὰ παράθυρα ἔρρεεν ὁ ποταμὸς Βόλγας, οὗ τὰ ὕδατα διέσχίζον πλοῖα φορτηγὰ μὲ ἀναπεπταμένα ἰστία, μεταξύ δ' αὐτῶν διεφαινοντο πλοῖα ἄλιευτικά, τὰ τόσον ἐκφραστικῶς καλούμενα «ψυχοπνίκται». Ἐκεῖθεν τοῦ ποταμοῦ ἐξετείνεται εὐρεῖα ἡ πεδιάς, χωρὶα δέ, τῆδε κακεῖσε ἐσπαρμένα, ἐζωογόνουσι τὰ περιχώρα. Εἶτα μετέβησαν εἰς τὴν πινακοθήκην, ἣς τὰς εἰκόνας ὁ δούξ εἶχε προμηθευθῆ ἐκ τῆς ἀλλοδαπῆς. Οὗτος ἐξήγει τῆ νεάνιδι τὴν ὑπόθεσιν ἐκάστης τῶν εἰκόνων, δεικνύων τὰς ἀρετὰς ἢ τὰς ἑλλείψεις αὐτῶν, καὶ διηγούμενος τὴν ἱστορίαν τῶν ζωγράφων, ὡμίλει δὲ περὶ τῶν εἰκόνων οὐχὶ τὴν συνθηματικὴν γλῶσσαν εἰδήμονος σχολαστικοῦ, ἀλλὰ μετ' αἰσθήματος καὶ φαντασίας. Ἡ νεάνις τὸν ἤκουε μετ' εὐχαριστήσεως. Εἰς τὸ γεῦμα ὁ Τρογεκούρωφ ἐπῆνεσε τοὺς οἶνους τοῦ Ἀμφιτριωνός του καὶ τὴν τέχνην τοῦ μαγεύρου του, ἣ δὲ θυγάτηρ του ἠσθάνετο πλήρη ἄνεσιν εὐρίσκομένη μετ' ἀνθρώπου, ὃν μόνον δευτέραν φοράν ἔβλεπε. Μετὰ τὸ γεῦμα ὁ οἰκοδεσπότης ὠδήγησε τοὺς ξένους εἰς τὸν κῆπον, ὃ δὲ καφεὲς παρετέθη εἰς τὴν σκιάδα, παρὰ τὴν ὄχθην εὐρείας λίμνης, ἐσπαρμένης ἀπὸ νησίδια. Αἶφνης ἠκούσθη παιανίζουσα μουσική, ἐξάκωπος δὲ λέμβος προσήγγισεν εἰς τὴν σκιάδα. Ἐπ' αὐτῆς ἐπιβάντες περιῆλθον τὴν λίμνην, ἐπεσκέφθησάν τινα ἐκ τῶν νησιδίων ὅπου ἀνεκάλυψαν εἰς τὸ μὲν μαρμάρινον ἄγαλμα, εἰς

τὸ δὲ μονῆρες σπήλαιον, καὶ εἰς ἕτερον μνημεῖο φέρον ἐπιγραφὴν μυστηριώδη, διεγείρουσαν τὴν παρθενικὴν τῆς νεάνιδος περιέργειαν, ἀτελῶς ἰκανοποιουμένην ἐκ τῶν εὐγενῶν ἡμιαποκαλύψεων τοῦ δουκός. Ἡ ὥρα παρῆλθεν ἀπαρατήρητος, καὶ ἤρχιζεν ἤδη νὰ ἐπέρχηται σκότος, τῆ προτάσει δὲ τοῦ δουκός, προφασιζομένου τὸ βλαβερὸν τοῦ ἔσπερινου ψύχους, ἐπέστρεψαν εἰς τὴν οἰκίαν, ὅπου τοὺς περιέμενε τὸ τέϊον. Ὁ δούξ παρεκάλεσε τὴν νεάν νὰ λάβῃ τὴν θέσιν οἰκοδεσποίνης· ἐκείνη ἐδέχθη, καὶ διέειπε τὸ τέϊον, ἀκρωμένη τῶν ἀνεξαντλήτων διηγήσεων τοῦ φιλόφρονος ὁμιλητοῦ. Αἶφνης ἠκούσθη ἐκπυροσκόρησις, καὶ πύραυλος ὑψωθείς ἐφώτισε τὸν οὐρανόν... ὁ δούξ προσέφερε τῆ νεά κόρη περιώμιον, καὶ ὄλοι ὁμοῦ ἐξῆλθον εἰς τὸν ἐξώστην. Πρὸ τῆς οἰκίας, ἐν τῷ σκότει, πολύχροα πυρὰ ἀνέθορον, περιστράφησαν, ὑψώθησαν ἐν εἶδει σταχύων, εἶτα ἐχύθησαν κρουνηδόν, διεσάρησαν ὡς βροχή, ἀστεροειδῶς, κατόπιν ἐσβέννυντο, καὶ ἐκ νέου ἀνέλαμπον. Ἡ νεάνις ἦτον εὐθυμος ὡς παιδίον. Ὁ δούξ εὐηρεστεῖτο βλέπων τὴν χαρὰν τῆς, καὶ ὁ Τρογεκούρωφ δὲ ἦτο καταγοητευμένος, διότι ἐξελάμβανε τὰ φιλοφρονήματα ταῦτα τοῦ δουκός ὡς δεῖγμα σεβασμοῦ πρὸς αὐτὸν καὶ τῆς ἐπιθυμίας τοῦ νὰ τῷ φανῆ ἄρεστός.

Τὸ δεῖπνον ἦτο ἐπίσης λαμπρὸν ὡς τὸ γεῦμα. Οἱ ξένοι ἀπεσύρθησαν εἰς τὰ ὀρισθέντα αὐτοῖς δωμάτια, τὴν πρωῖαν δὲ τῆς ἐπιούσης ἀπεχαιρέτισαν τὸν φιλόφρονα οἰκοδεσπότην μὲ τὴν ἀμοιβαίαν ὑπόσχεσιν νὰ ἐπανίδωσιν ταχέως ἀλλήλους.

ΙΕ'

Ἡ δεσποινὶς Μαρία ἐκάθητο εἰς τὸν θάλαμον τῆς, κεντῶσα ἐπὶ ἰστοῦ, ἐνώπιον ἀνοικτοῦ παραθύρου. Ἀλλὰ δὲν ἠπατάτο εἰς τὴν διαλογὴν τῶν μεταξίνων νημάτων, ὡς ἡ ἔρωμένη τοῦ Κοραάδου, ἣτις, ἐν ἐρωτικῇ ἀλλοφροσύνῃ, ἐκέντησεν ἐν ῥόδον διὰ πρασίνης μετάξης. Ὑπὸ τὴν βελόνην τῆς, ὁ στήμων ἐπανελάμβανεν ἀλανθάστως τὰ σχεδιάσματα τοῦ πρωτοτύπου· καὶ ὅμως οὐδόλως προσεῖχεν εἰς τὴν ἐργασίαν, οἱ λογισμοὶ τῆς ἦσαν μακράν.

Αἶφνης διὰ τοῦ παραθύρου μία χεὶρ ἐξετάθη ἠσυχῶς καὶ θέσασα ἐπὶ τοῦ ἰστοῦ ἐπιστολήν, ἐγένετο ἄφαντος πρὶν ἢ νεάνις συνέλθῃ. Τὴν αὐτὴν ἐκείνην στιγμὴν θεράπων εἰσελθὼν τὴν ἐκάλεσε παρὰ τῷ πατρὶ αὐτῆς. Τρέμουσα ἔκρυψε τὴν ἐπιστολήν ὑπὸ τὸ περιστήθιον, καὶ ἐπορεύθη σπεύδουσα εἰς τὸν θάλαμον τοῦ πατρός τῆς.

Ὁ Τρογεκούρωφ δὲν ἦτο μόνος. Ὁ δούξ Βερέησκης εὐρίσκετο παρ' αὐτῷ, ἅμα δὲ ἡ νεάνις εἰσῆλθεν ἠγέρθη οὗτος, καὶ σιωπῶν ἐχαιρέτισεν ἐν ταραχῇ δι' αὐτὸν ἀσυνήθη.

— Πλησίασε, Μάσα, εἶπεν ὁ Τρογεκούρωφ. Σοῦ δίδω μίαν εἶδησιν ἢ ὅποια ἐλπίζω νὰ σε

χαροποίηση. Ἴδου ὁ μνηστήρ σου· ὁ δούξ ἐπιθυμεί νὰ σὲ μνηστευθῇ.

Ἡ Μάσα ἔστη ὡς ἀπολιθωθεῖσα, θανάσιμος ὠχρότης ἐκάλυψε τὸ πρόσωπόν της, καὶ δὲν ἐπρόφερε λέξιν. Ὁ δούξ πλησίασας, ἔλαβε τὴν χεῖρά της, καὶ συγκεκινημένος τὴν ἠρώτησεν, ἂν συγκατατίθεται νὰ συντελέσῃ εἰς τὴν εὐτυχίαν του. Ἡ Μάσα ἐσιώπη.

— Συμφωνεῖ, βέβαια συμφωνεῖ, εἶπεν ὁ Τρογεκούρωφ· ἀλλὰ ἔξεύρεις, δούξ, μία νέα δυσκολύεται νὰ προφέρῃ τὴν λέξιν αὐτὴν. Λοιπόν, παιδιά, φιληθῆτε, καὶ ἔστε εὐτυχεῖς,

Ἡ Μάσα ἔστατο ἀκίνητος, ὁ γέρον δούξ ἠσπάσθη τὴν χεῖρά της· αἴφνης ἡ νέα ἀνελύθη εἰς δάκρυα, καὶ ὁ δούξ ἐσκυθρόωπασεν ἐλαφρῶς.

— Πήγαινε, πήγαινε! τῇ εἶπεν ὁ πατήρ της· σπόγγισε τὰ δάκρυά σου, καὶ γύρισέ μας εὐθυμη. Ὅλαι αἱ νέαι κλαίουσι εἰς τοὺς ἀρραβῶνας, ἐξηκολούθησεν ἀποτεϊνόμενος πρὸς τὸν Βερέσηκην· τοιαύτην πλέον συνήθειαν ἔλαβαν. Καὶ τώρα, δούξ, ἄς ἠμιλώσωμεν καὶ διὰ τὸ πρακτικὸν μέρος, δηλ. διὰ τὴν προίκα.

Ἡ νεάνις, ὠφεληθεῖσα τῆς δοθείσης αὐτῇ ἀδείας τοῦ ν' ἀποσυρθῆ, ἔτρεξεν εἰς τὸν θάλαμόν της, καὶ κλεισθεῖσα ἐν αὐτῷ ἔδωκε πλήρη ἐλευθερίαν εἰς τὰ δάκρυά της, ἅτε φανταζομένη ἤδη ἐαυτὴν ὡς σύζυγον τοῦ γέροντος δουκός, ἀνυποπόρου αἴφνης καὶ μισητοῦ δι' αὐτὴν καταστάτους. . . Ὁ γάμος τὴν ἐφοβίζεν ὡς τάφος! . . . Ὅχι, ὄχι, ἔλεγεν ἐν ἀπελπισίᾳ· προτιμότερον τὸ μοναστήριον, προτιμῶ τὸν Δουβρόφσκη. . . Καὶ ἐνθυμηθεῖσα τὴν ἐπιστολήν, ἔσπευσε νὰ τὴν ἀναγνώσῃ, μαντεύουσα τὸν γράψαντα. Πράγματι ἡ ἐπιστολὴ ἦτον ἐκεῖνου, καὶ διελάμβανε τὰ ἀκόλουθα:

« Τὸ ἔσπερας τὴν δεκάτην ὥραν, εἰς τὸ αὐτὸ μέρος. »

Ἡ σελήνη ἔλαμπε πλησιφαῆς· ἡ ἀγροτικὴ νύξ ἦτο ἡρεμὸς, ἐκ διαλειμμάτων μόνον ἐπέπνεεν ἡ αὐρα, καὶ θροῦς ἐλαφρὸς διέτρεχεν ὅλον τὸ δάσος.

Ὅς ἐλαφρὰ σκιὰ ἡ νεάνις ἐπλησίασεν εἰς τὸν τόπον τῆς συνεντεύξεως. Οὐδεὶς εἰσέτι ἐφαίνετο, ὅτε αἴφνης, ἐκ τῆς σκιάδος ἐξεληθών, εὐρέθη ἐνώπιόν της ὁ Δουβρόφσκη.

— Εἰξεύρω τὰ πάντα, τῇ εἶπε ταπεινῇ καὶ θλιβερᾷ τῇ φωνῇ· ἐνθυμήθητε τὴν ὑπόσχασίν σας.

— Μοῦ προσφέρετε τὴν προστασίαν σας, ἀπήνησε ἡ Μάσα, ἀλλὰ μὴ δυσαρεστηθῆτε· αὐτὴ μὲ φοβίζει. Διὰ τίνος τρόπου φρονεῖτε νὰ ἔλθῃτε εἰς βοήθειάν μου;

— Δύναμαι νὰ σὰς ἀπαλλάξω ἀπὸ μισητῶν ἀνθρώπων.

— Δι' ὄνομα Θεοῦ, μὴ τὸν ἐγγίζετε, μὴ τολμήσετε νὰ τὸν ἐγγίξετε, ἂν μὲ ἀγαπᾶτε· δὲν θέλω νὰ γείνω αἰτία φρικώδους πράξεως. . .

— Ἔστω, δὲν τὸν ἐνοχλῶ ἡ θέλησίς σας εἶνε δι' ἐμὲ ἱερά. Σὰς ὀφείλει ἤδη τὴν ζωὴν του. Ποτὲ κακὴ πράξις δὲν θὰ ἐκτελεσθῇ ἐπ' ὀνόματί σας. Καὶ εἰς αὐτὰ τὰ ἐγκλήματα μου ὑμεῖς πρέπει νὰ μένετε ἀγνή. Ἀλλὰ τότε πῶς θὰ σὰς σώσω ἀπὸ σκληρὸν πατέρα;

— Ὑπάρχει ἀκόμη ἐλπίς νὰ τὸν συγκινήσω μὲ τὰ δάκρυα καὶ τὴν ἀπελπισίαν μου. Εἶνε μὲν πεισματώδης, ἀλλὰ μὲ ἀγαπᾷ τὸσον!

— Εἰς μάτην ἐλπίζετε· εἰς τὰ δάκρυά σας θὰ ἴδῃ μόνον τὸν συνήθη φόβον καὶ τὴν ἀποστροφὴν ἣν ἔχουν γενικῶς αἱ νέαι δσάκις ὑπανδρουνται ἄνευ ἔρωτος· ἀλλ' ἂν ἐπιμένῃ νὰ σὰς νυμφεύσῃ παρὰ τὴν θέλησίν σας, ἂν διὰ τῆς βίας σὰς ὀδηγήσουν εἰς τὸν ναὸν ἵνα αἰωνίως σὰς παραδώσωσι εἰς τὴν ἐξουσίαν ἐξηντλημένου συζύγου; . . .

— Τότε, τότε ἀποφασίζω — παρουσιασθῆτε, καὶ γίνομαι σύζυγός σας.

Ὁ Δουβρόφσκης ἀνεσκιρτήσε· τὸ ὠχρὸν αὐτοῦ πρόσωπον ἐκάλυψεν ἡ πορφύρα, ἦν αὐτοστιγμὴ διεδέχθη ὠχρότης μεγαλειτέρα ἢ πρότερον. Ἐπὶ πολὺ ἔστατο σιωπῶν, μὲ τὴν κεφαλὴν κάτω νεύουσαν.

— Ἐνώσατε ὅλας τὰς δυνάμεις τῆς ψυχῆς σας, παρακλίσατε τὸν πατέρα σας, ριφθῆτε εἰς τὰ γόνατά του, ζωγραφισατέ του ὄλην τὴν φρικὴν τοῦ μέλλοντος, τὴν νεότητά σας μαραινομένην πλησίον καχεκτικοῦ καὶ διεφθαρμένου γέροντος· εἰπῆτε ὅτι τὰ πλοῦτη δὲν θὰ σὰς φέρουν οὔτε στιγμὴν εὐτυχίας· ἡ πολυτέλεια μόνην τὴν πτωχείαν παρηγορεῖ, καὶ τοῦτο διὰ μίαν στιγμὴν ἐπιμένετε, μὴ φοβηθῆτε μήτε τὸν θυμὸν μήτε τὰς ἀπειλάς του, ἐνόσω μένει καὶ σικὴ μόνον ἐλπίδος· διὰ τὸν Θεόν, ἐπιμένετε. Ὅταν ὁμως ἐξαντληθῶν ὅλα σας τὰ μέσα, ἀποφασίσατε— ὅσον σκληρὸν καὶ ἂν ἦναι τοῦτο— νὰ τῷ εἰπῆτε τὰ πάντα· εἰπῆτε, ὅτι ἂν ἐπιμένῃ νὰ ἦναι ἀμειλικτος. . . θὰ εὕρητε φρικώδη ὑπερασπισίαν.

Ὁ Δουβρόφσκης ἐκάλυψε διὰ τῶν χειρῶν τὸ πρόσωπον. Ἡ Μάσα ἔκλαιε.

— Δύσμοιρος, δύσμοιρος ἐγώ! εἶπε πικρῶς στενάχας. Χάριν ἡμῶν θὰ εἶδα τὴν ζωὴν μου τὸ νὰ σὰς ἴδω μακρόθεν, νὰ ἐγγίσω τὴν χεῖρά σας, ἦτο δι' ἐμὲ ἀνέκφραστος ἡδονή· ὅτε δὲ μοι δίδεται ἡ εὐκαιρία νὰ σὰς θλίψω ἐπὶ τῆς συγκεκινημένης καρδίας μου καὶ νὰ εἴπω· εἶμαι διὰ παντός δικός σου—δυστυχῆς ἐγώ! ὀφείλω ν' ἀποφεύγω τὴν μακαριότητα ταύτην, πρέπει νὰ τὴν ἀπωθῶ μακρὰν μου ὅλαις δυνάμεσιν. Δὲν τολμῶ νὰ πῶ εἰς τοὺς πόδας σας, καὶ νὰ εὐχαριστήσω τὸν οὐρανὸν διὰ τὸ γέρας, τὸ ὅποιον οὐδόλως ἤξιζα. Ὡ! πόσον πρέπει νὰ μισῶ ἐκεῖνον. . . ἀλλ' αἰσθάνομαι ὅτι τώρα εἰς τὴν καρδίαν μου μῖσος δὲν χωρεῖ.

Περίεβαλεν ἡρέμα διὰ τοῦ βραχίονος τὴν ὄσφυν

αὐτῆς καὶ τὴν ἔθλιψεν ἐλαφρῶς ἐπὶ τῆς καρδίας του, ἐκείνη δὲ μετ' ἐμπιστοσύνης ἔκλινε τὴν κεφαλὴν ἐπὶ τοῦ ὤμου τοῦ νέου ληστοῦ. Ἀμφότεροι ἐσιώπων.

— Καίρως, εἶπεν ἐν τέλει ἡ νεάνις.

Ὁ Δουβρόφσκις ἀνένηψε, καὶ λαβὼν μίαν τῶν χειρῶν αὐτῆς ἔβαλε δακτύλιον εἰς τὸν δάκτυλόν της.

— Ἄν ἀποφασίστητε νὰ ζητήσητε τὴν βοήθειάν μου, εἶπε, τότε φέρετε τὸν δακτύλιον ἐδῶ καὶ βάλτε τον εἰς τὸ κοίλωμα τῆς δρυός αὐτῆς, ἐγὼ δὲ εἰξεύρω τί πρέπει τότε νὰ πράξω.

Καὶ ἀσπασθεὶς τὴν χεῖρά της ἐγένετο ἄφαντος.
ΙΓ'.

Ἡ μνήστεις τοῦ δουκὸς Βερέησκη δὲν ἦτο μυστήριον διὰ τοὺς γείτονας. Ὁ Τρογεκούρωφ ἐδέχετο συγχαρητήρια, ὃ δὲ γάμος ἠτοιμαζέτο. Ἡ Μάσα ἀνέβαλλεν ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν ἀποφασιστικὴν τινα ἐξήγησιν, ἡ δὲ πρὸς τὸν γέροντα μνηστῆρα συμπεριφορὰ της ἦτο ψυχρὰ καὶ βεβιασμένη. Ὁ δουξ ὅμως οὐδαμῶς περὶ τοῦτου ἐφρόντιζε· ἔρωτα οὗτος δὲν ἐζήτει, ἀρκούμενος εἰς τὴν ἄφωνον τῆς νεάνιδος συγκατάθεσιν.

Ὁ καιρὸς ἐντούτοις παρήρχετο, ἡ δὲ Μάσα ἀποφασίσασα ἐπὶ τέλους νὰ ἐνεργήσῃ, ἔγραψε πρὸς τὸν δουκὰ, ἐν τῇ ἐπιστολῇ της δὲ προσεπάθει νὰ ἐξεγείρῃ εἰς τὴν ψυχὴν του αἰσθημα μεγαλοψυχίας. Εἰλικρινῶς ὁμολογοῦσα ὅτι δὲν εἶχε πρὸς αὐτὸν τὴν παραμικρὰν κλίσιν, τὸν παρεκάλει θερμῶς, οὐ μόνον ν' ἀρνηθῇ τὴν χεῖρά της, ἀλλὰ καὶ ὁ ἴδιος νὰ τὴν δικαιοῦσῃ πρὸς τὸν πατέρα. Τὴν ἐπιστολὴν ἐπέδωκε κρυφίως τῷ δουκὶ Βερέησκη, ὅστις, ἀναγνώσας κατὰ μόνας αὐτήν, οὐδαμῶς συνεκινήθη ἐκ τῆς εἰλικρινείας τῆς μνηστῆς του. Ἀπεναντίας εἶδεν ὅτι πρέπει νὰ ταχύνῃ τὸν γάμον, καὶ διὰ τοῦτο ἔκρινεν ἐπάναγκες νὰ δεῖξῃ τὴν ἐπιστολὴν εἰς τὸν μέλλοντα πενηθρόν του.

Λύσσα κατέλαβε τὸν Τρογεκούρωφ μαθόντα ταῦτα, μόλις δὲ ὁ δουξ κατώρθωσε νὰ τὸν πείσῃ νὰ μὴ δώσῃ τῇ Μάσῃ νὰ ἐννοήσῃ ὅτι τῷ εἶναι γνωστὴ ἡ ὑπαρξίς της ἐπιστολῆς. Ὁ Τρογεκούρωφ συγκατετέθη μὲν νὰ σιωπήσῃ, ἀλλὰ διὰ πᾶν ἐνδεχόμενον διέταξε νὸ γείνη ὁ γάμος τὴν ἐπιούσαν. Ὁ δουξ ἐθεώρησε τοῦτο λογικώτατον, εὐρὼν δὲ τὴν μνηστῆν του τῇ εἶπεν ὅτι ἡ ἐπιστολὴ της τὸν κατελύπησεν, ἀλλ' ὅτι ἐλπίζει μὲ τὸν καιρὸν νὰ γείνη ἄξιος τῆς ἀγάπης της, ὅτι ἡ ἰδέα τοῦ νὰ τὴν ἀρνηθῇ εἶναι δι' αὐτὸν λίαν βαρεῖα, καὶ ὅτι τῷ εἶναι ἀδύνατον νὰ συγκατατεθῇ εἰς τὴν ἰδίαν αὐτοῦ καταδικνῆν. Εἶτα, ἀσπασθεὶς εὐσεβάστως τὴν χεῖρά της, ἀπῆλθεν οὐδὲν εἰπὼν περὶ τῆς τοῦ πατρὸς της ἀποφάσεως.

Ἄλλὰ μόλις ἐξῆλθε τῆς αὐλῆς, εἰσῆλθε παρ' αὐτῇ ὁ πατήρ της, καὶ κατ' εὐθείαν τὴν διέταξε

νὰ ἐτοιμασθῇ διὰ τὴν ἐπαύριον. Ἡ νεάνις, τεταραγμένη ἤδη ἐκ τῶν ἐξηγήσεων τοῦ δουκὸς Βερέησκη, ἀνελύθη εἰς δάκρυα καὶ ἔπεσεν εἰς τοὺς πόδας τοῦ πατρὸς.

— Πατέρα! ἀνεφώνησε μὲ παράπονον, πατέρα! μὴ μὲ κάμετε δυστυχῆ· δὲν ἀγαπῶ τὸν δουκὰ, καὶ δὲν θέλω νὰ γείνω σύζυγός του.

— Τί σημαίνουν αὐτά; εἶπεν αὐστηρῶς ὁ Τρογεκούρωφ. Ἔως τώρα ἐσιώπας, καὶ ἦσο σύμφωνος, τώρα δὲ ὅπου ὅλα ἀπεφασίσθησαν, σκέπτεσαι ν' ἀρνηθῆς. Σὲ παρακαλῶ μὴ ἀνοησίας, διότι μὲ αὐτὰς τίποτε δὲν κερδίζεις.

— Μὴ μὲ καταστρέψῃτε! ἐπανελάθην ἡ δυστυχῆς Μάσα. Διατί μὲ ἀποβάλετε καὶ μὲ παραδίδετε εἰς ἄνθρωπον μισητόν; μήπως μ' ἔβαρύνθητε πλεόν; ἄς μένω πλησίον σας καθὼς πρῶτον. Πατέρα, εἰξεύρω ὅτι ὅταν μὲ στερηθῆτε θὰ λυπηθῆ, καὶ μάλιστα ὅταν συλλογίζεσθε, ὅτι εἶμαι δυστυχῆς· μὴ μὲ βιάζεστε, πατέρα, δὲν θέλω ὑπανδρεῖαν.

Ὁ γέρον συνεκινήθη, ἀλλ' ἔκρυψε τὴν ταραχὴν του, καὶ ἀπωθήσας τὴν νεάν, εἶπε μὲ ὕφος αὐστηρόν.

— Ἀνοησῖαι εἶνε ὅλ' αὐτά, ἀκούεις; ἐγὼ εἰξεύρω καλλίτερα σου τί χρειάζεται διὰ τὴν εὐτυχίαν σου. Τὰ δάκρυα δὲν σὲ ὠφελοῦν· μεθαύριον θὰ γείνη ὁ γάμος.

— Μεθαύριον! ἀνεφώνησεν ἡ Μάσα. Θεέ μου! ὄχι, ὄχι, ἀδύνατον· αὐτὸ δὲν θὰ γείνη! Πατέρα ἀκούσατε· ἂν τῶντὼν ἀπεφασίσατε νὰ μὲ θυσιάσητε, ἐγὼ θὰ εὐρῶ ὑπερασπιστὴν τὸν ὅποιον οὔτε κἂν φαντάζεσθε· θὰ ἰδῆτε καὶ θὰ φρίζετε ἕως ποῦ μ' ἐφέρατε.

— Τί; τί; εἶπεν ὁ Τρογεκούρωφ, φοβερισμούς, εἰς ἐμὲ φοβερισμούς; αὐθαδεστάτη! Σὺ φαίνεται δὲν ἠξεύρεις, ὅτι ἐμπορῶ νὰ σοῦ κάμω πρᾶγμα, ὅπου οὔτε τὸ ἐφαντάσθης. Τολμᾶς νὰ μὲ φοβερῖξῃς, μηδαμινή, αἰ; ἄς ἰδοῦμεν ποῖος εἶναι αὐτός ὁ ὑπερασπιστής.

— Ὁ Βλαδίμηρος Δουβρόφσκις, ἀπήντησεν ἡ νεά ἐν ἀπελιπίᾳ.

Ὁ πατήρ της τὴν ἐξέλαβεν ὡς παραφρονήσαν καὶ τὴν παρεθέρη ἐκπληκτός.— Καλὰ! εἶπε, μετὰ τινα στιγμὴν· περίμενε ὅποιον θέλεις ἐλευθερωτήν, τώρα ὅμως κάθησε μέσα εἰς αὐτὸ τὸ δωμάτιον, ἀπὸ τὸ ὅποιον δὲν θὰ ἐξέλθῃς παρὰ τὴν ὥραν τοῦ γάμου.

Εἶπε καὶ ἐξελθὼν τοῦ θαλάμου, ἔκλεισε τὴν θύραν.

Ἡ δύσμοιρος νεάνις ἐπὶ πολλὴν ὥραν ἐθρήνει, φανταζομένη τί τὴν περιέμενε· μετὰ τὴν ἐξήγησιν αὐτῆς ὅμως, ἠσθάνθη ἐλαφρυνθεῖσαν τὴν ψυχὴν της, καὶ ἠδύνατο ἀπαθέστερα νὰ κρίνῃ περὶ τῆς ἀναμενούσης αὐτὴν τύχης, καὶ περὶ τοῦ τί ὀφείλε νὰ πράξῃ. Τὸ κυριώτερον δι' αὐτὴν ἦτο ν' ἀποφύγῃ γάμον μισητόν. Ἡ μετὰ τοῦ

Δουβρόφσκη ἔνωσὶς τῆς τῆ ἐφαίνετο παράδεισος, ἐν συγκρίσει πρὸς τὸν λαχόντα αὐτῆ κληρὸν. Ἐρριψε βλέμμα εἰς τὸν δακτύλιον, ὃν τῆ εἶχεν ἀφήσει. Διακαῶς ἐπεθύμει νὰ τὸν ἴδῃ κατὰ μόνας, καὶ μίαν ἔτι φοράν, πρὸ τῆς ἀποφασιστικῆς στιγμῆς, νὰ τὸν συμβουλευθῆ. Ἡ προαισθησις τῆ ἔλεγεν ὅτι τὸ ἐσπέρας θὰ εὔρισκε τὸν Δουβρόφσκη εἰς τὸν κῆπον, παρὰ τὴν σκιαᾶδα, καὶ ἀπεφάσισε νὰ καταβῆ ἐκεῖ. Ὅθεν τοῦ σκότους ἤδη ἐπερχομένου ἠτοιμάσθη, ἀλλ' ἡ θύρα ἦτο κλειστή, ἡ δὲ θαλαμηπόλος τῆ ἀπήνητησεν ἔξωθεν ὅτι ὁ πατήρ τῆς εἶχε διατάξῃ νὰ μὴ ἀνοίξωσιν. Ἦτο λοιπὸν ὑπὸ κράτησιν. Βαθέως αἰσθανθεῖσα τὴν προσβολήν, ἐκάθησεν εἰς τὸ παράθυρον, καὶ μέχρι τοῦ μεσονυκτιοῦ ἔμεινεν ἐκεῖ ἀκίνητος, θεωροῦσα τὸν ζοφερὸν οὐρανόν. Πρὸς τὴν αὐγὴν ὕπνος ἐλαφρὸς τὴν κατέλαβε, ἀλλὰ συνωδευμένος μὲ τόσον λυπηρὰς ὄπτασις, ὥστε αἱ πρῶται ἀκτίνες τοῦ ἀνατέλλοντος ἡλίου τὴν ἀρύπνισαν.

(Ἐπεται τὸ τέλος.)

Π. Α. Α.

Ο ΕΝΕΡΓΟΣ ΒΙΟΣ

[Συνέχεια· ἴδε προηγούμε. φύλλον.]

Ἀλλὰ πλὴν τῆς ψευδοῦς ἀνεξαρτησίας ὑπάρχει καὶ ἀληθῆς· εἶνε δ' αὕτη ἡ ἀπελευθεροῦσα ἡμᾶς τῆς κυριαρχίας τῶν πραγμάτων, ἡ ἀπαλλάττουσα τοῦ τυραννικοῦ ζυγοῦ τῶν ἀνθρώπων.

Ἡ κυριαρχία τῶν ἀνθρώπων ἐπὶ τῆς φύσεως γεννᾶται ἐκ τῆς ἀντιπαθείας ἣν ἔχομεν πρὸς τὰ φυσικὰ ἐμπόδια. Ἄν ὁ ἄνθρωπος ἦτο πεπλασμένος οὕτως ὥστε εὔρισκων κώλυμά τι πρὸ αὐτοῦ νὰ ὀπισθοδρομῆ, οὐδέποτε τὸ ἀνθρώπινον γένος θ' ἀπηλλάσσετο τῆς ἀμαθείας καὶ τῆς ἐνδείας. Ἀλλ' ἡ ἀνάγκη αὕτη τῆς ἀνεξαρτησίας, ἐν τῶν εὐγενεστάτων τοῦ γένους ἡμῶν χαρακτηριστικῶν, ἐπενεργεῖ ὥστε τὸ κώλυμα νὰ ἐξεγείρῃ τὴν προσπάθειαν καὶ ἡ προσπάθεια νὰ θριαμβεύῃ τῶν ἐμποδίων. Πλάνη λοιπὸν ἐνουπῆρχεν ἐν τῷ περιφύμῃ τῶν στωϊκῶν ἀξιώματι, ὅπερ συνίστα ὑπομονὴν καὶ ἀποχήν. Τὸ ἀξίωμα τοῦτο εἶνε ἡ καταδικη παντὸς πολιτισμοῦ. Ὁ ἄνθρωπος μόνον καὶ μόνον διότι δὲν ὑπέμεινε τὰ δεινὰ, ἅτινα ἐπέβαλλον αὐτῷ ἡ φύσις, διότι δὲν ἐδίστασε νὰ καταπολεμήσῃ αὐτὰ, ἐβελτίωσεν ἀκαταπαύστως τὴν τύχην αὐτοῦ καὶ τὴν τῶν ἀπογόνων του.

Ἀληθῶς ὁ ἄνθρωπος δὲν πρέπει νὰ καυχᾶται ὅτι ἀπηλλάγη τοῦ κράτους τῆς φύσεως, οὐδὲν δὲ δύναται κατὰ τῶν νόμων αὐτῆς. Ἀλλὰ δύναται νὰ εὐρύνη ἀπαύστως τὰ ὄρια τῆς δουλείας αὐτοῦ, καὶ ἐφαρμόζων εἰς τὰς ἀνάγκας

αὐτοῦ τοὺς φυσικοὺς νόμους νὰ θριαμβεύῃ κατὰ τῆς φύσεως, ὡς λέγει ὁ Βάκων, ὑπακούων εἰς αὐτήν.

Ἄλλ' ἂν ἡ ἐκ τῶν πραγμάτων ἐξάρτησις εἶνε σκληρὰ, πολλῶ σκληροτέρα εἶνε ἡ ἐκ τῶν προσώπων. Ἡ πρώτη μᾶς λυπεῖ ἀλλ' ἡ δευτέρα μᾶς ταπεινοῖ. Δὲν ὁμιλῶ περὶ τῶν δεσμῶν δικαίας ὑποταγῆς. Ὁ υἱὸς ὑπακούει εἰς τὸν πατέρα, ὁ μαθητὴς εἰς τὸν διδάσκαλον, ὁ στρατιώτης εἰς τὸν λοχαγόν, ὁ πολίτης εἰς τὸν ἄρχοντα, ὁ ὑπάλληλος εἰς τὸν προϊστάμενον αὐτοῦ· αὕτη εἶνε νόμιμος καὶ ἀναγκαῖα εἰς τὴν τάξιν τῶν κοινωνιῶν. Ἀλλ' ὅπως ἡ ὑποταγὴ ἢ εὐγενῆς καὶ ἔντιμος, δέον ἢ ἐξουσία νὰ ᾖ δικαία καὶ ἔχη ὡς σκοπὸν εἴτε τὸ ἀγαθὸν τοῦ ὑποτασσομένου, ὡς συμβαίνει ἐν τῷ παιδίῳ ἢ τῷ μαθητῇ, εἴτε τὸ κοινὸν ἀγαθὸν ὡς ἐν ταῖς ἄλλαις περιστάσεσιν. Ἀλλὰ τότε δὲν ὑπακούομεν εἰς τὴν θέλησιν τῶν ἄλλων ἀλλ' εἰς τὸν νόμον, εἰς τὴν δικαιοσύνην, εἰς τὸ λογικόν. Ὅταν ὁμως ἡ θέλησις ἐνεργῆ χωρὶς νὰ στηρίζεται ἐπὶ τοῦ λογικοῦ ἢ τῆς δικαιοσύνης, ὅταν ἐνεργῆ πρὸς ἴδιον ὄφελος καὶ ὄχι πρὸς ὄφελος τῶν ἄλλων, ὅταν μόνον σκοπὸν ἔχη τὴν ἐξυπηρέτησιν κυριαρχικῶν ὀρέξεων, καὶ γίνεται πηγὴ τῆς ἀνταρσίας ἅμα καὶ τῆς τυραννίας, ὅταν ὑπερβαίῃ τὸν κανόνα ἢ δὲν ἔχη κανόνα, ὅταν μεταχειρίζεται τὸν ἄνθρωπον ὡς πρᾶγμα, ὅταν ζητῆ οὐ μόνον τὴν ὑπακοὴν ἀλλὰ καὶ τὴν κολακείαν, καὶ ἀξιοῖ νὰ κάμπτωνται αἱ σκέψεις πρὸ τῶν πράξεων, τέλος ὅταν τοὺς ἀνθρώπους θεωρῆ ἀπλῶς ὡς ἔμφυχα ὄργανα, ἢ ὑπακοὴ τότε εἶνε δουλική, ἐξευτελίζει τὸν ἄνθρωπον, ἐκνευρίζει τὰς δυνάμεις του, σβεννύει τὸν ζῆλόν του, καταναλάκει τὸ πνεῦμά του. Ἡ διεκδικησις τῆς ἀνεξαρτησίας κατὰ τοιαύτης καταχρήσεως ἐξουσίας δὲν εἶνε ἀνταρσία, δὲν εἶνε ἀναρχία· εἶνε ἡ πηγὴ τῆς ἀρετῆς ἣν καλοῦμεν τιμὴν καὶ ἣν οἱ ἀρχαῖοι ἀπεκάλουν μεγαθυμίαν.

Παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ὑπῆρχε κατ' ἐξοχὴν τὸ εἶδος τοῦτο τῆς ὑπερηφανείας, ὅπερ συνίσταται εἰς τὸ ὑπακούειν μόνον εἰς τὸν νόμον καὶ ὄχι εἰς τὸν ἄνθρωπον, καὶ εἰς τὸν νόμον δὲ ὃν ἔθθηκαν αὐτοὶ οὗτοι. Ὅ,τι καὶ ἂν λέγωσι περὶ τῶν ἀρχαίων, ὁ ἔρωσ τῆς ἐλευθερίας ἀποτελεῖ τὴν αἰωνίαν τιμὴν τῶν Ἀθηναίων, τῆς Σπάρτης, καὶ τῆς Ρώμης. Διὰ τούτου αἱ πολίχναι αὐταὶ ὑπερέχουσι κατὰ τὴν δόξαν τὰς ἀπεράντους ἀσιατικὰς μοναρχίας. Τὸ βραχὺ διάστημα ὅπερ ἐκτείνεται ἀπὸ τοῦ Σόλωνος μέχρι τοῦ Περικλείους εἶνε πολλῶ μεγαλειότερον ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ κόσμου τῶν ἀναριθμητῶν αἰώνων τοῦ αἰγυπτιακοῦ, βαβυλωνιακοῦ καὶ ἀσυριακοῦ μεγαλείου. Οὐχὶ οἱ ῥήτορες, ἀλλ' ἡ κρίσις τῆς ἀνθρωπότητος, ἡ κραυγὴ τῆς ἀνθρωπίνης συνειδήσεως παρέχει εἰς τοὺς ἀρχαίους ἥρωας ἀσφαλῆ ἀθανασίαν. Ὁ ἀεὶ πῃ τις ἴσως ὅτι οἱ ἄνδρες οὗτοι ἐξιδανικεύθη-